



ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมือง ของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์*

กัตัญญ์ แก้วหานาม**

พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม***

(วันรับบทความ : 12 กรกฎาคม 2563 / วันแก้ไขบทความ : 10 กันยายน 2563 / วันตอบรับบทความ : 21 กันยายน 2563)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเคลื่อนไหว และพฤติกรรมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ บนพื้นฐานคติแบบปรากฏการณ์นิยม เพื่อให้ได้ข้อมูลการศึกษาตามแนวทางการศึกษาพฤติกรรมเลือกตั้งภายใต้บริบทโครงสร้างทางการเมืองที่มีความเป็นพลวัตร โดยการสร้างข้อสรุปทั่วไปที่มีความเชื่อมโยงจากการสังเกตเชิงประจักษ์ และใช้การตีความเข้ามาวิเคราะห์ผลการศึกษา ผลการศึกษา พบว่า การเคลื่อนไหวทางการเมือง พบ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การติดป้ายหาเสียง พบทั่วไปในทุกจังหวัด เช่น การนำภาพหัวหน้าพรรค หรือ ผู้ถูกเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีใส่ในป้ายหาเสียง 2) การปราศรัยหาเสียง มีการจัดเวทีปราศรัยอยู่ 2 ส่วน ในระดับเขตการเลือกตั้ง และระดับชุมชน 3) การลงพื้นที่ในรูปแบบเคาะประตูบ้าน เนื่องจากแต่ละเขตของจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ไม่ใหญ่มาก ประชากรมีจำนวนน้อย ทำให้การเคาะประตูบ้านหาเสียงยังสามารถทำได้ประกอบกับมีวัฒนธรรมแบบเครือญาติ 4) การใช้รถแห่หาเสียง เป็นรูปแบบที่สะดวกและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายและสามารถเคลื่อนที่ได้เร็ว ส่วนพฤติกรรมทางการเมือง พบ 2 รูปแบบ คือ 1) พฤติกรรมแบบเปิดเผย เป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมายกำหนด 2) พฤติกรรมแบบลับ เป็นพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย เช่น การซื้อสิทธิขายเสียง การจ้างหวัคแนน

คำสำคัญ : ความเคลื่อนไหว/ พฤติกรรมทางการเมือง/ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎร/
จังหวัดกาฬสินธุ์

* การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันพระปกเกล้า ปีงบประมาณ 2562

** รองศาสตราจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ E-mail : dr.kathanyoo@ksu.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ E-mail : palmy511@gmail.com



Movement and political behavior of candidates for the House of Representatives in Kalasin province^{*}

Kathanyoo Kaewhanam^{**}

Phimlikid Kaewhanam^{***}

(Received Date : July 12, 2020, Revised Date : September 10, 2020, Accepted Date : September 21, 2020)

Abstract

The research aims to study movement and political behavior of candidates for the house of representatives in Kalasin province. This research is a qualitative research based on phenomenal folklore to obtain educational information based on election behavior studies. Under the context of a dynamic political structure by creating a general conclusion that is connected by empirical observation and using interpretation to analyze the results of studies, the study found that political movements forms which were 1) Campaign labeling It is common in all provinces. 2) Campaign speeches are held in two areas at the electoral district and community level. 3) The area is located in the form of a knock on the door of the house, since each area of Kalasin province is not very large. A small number of people make knocking on the door of the house, campaigning can also be done with a kindred culture. 4) Using a campaign car is a convenient and easy-to-reach form of target., There are two forms of political behavior 1) Open behavior is a legitimate behavior, 2) secret behavior, illegal behavior, such as buying voice sales rights, hiring a scorehead.

Keywords: Movement/ Political Behavior/ Candidates for the House of Representatives/
Kalasin Province

^{*} This article is a part of a larger research project, Funded by King Prajadhipok's Institute, 2019.

^{**} Associate Professor of Public Administration, Kalasin University. E-mail : dr.kathanyoo@ksu.ac.th

^{***} Assistant Professor of Public Administration, Kalasin University. E-mail : palmy511@gmail.com



บทนำ

การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2562 เป็นการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากที่ประเทศไทยไม่ได้มีการเลือกตั้งติดต่อกันถึงระยะเวลา 8 ปี ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในโครงสร้างของทางอำนาจ และโครงสร้างของสถาบันการเมืองไทยอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ในส่วนของโครงสร้างทางอำนาจนั้น การเว้นว่างของการเลือกตั้งในห้วงระยะเวลา 8 ปี นี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขัดขวางการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 จากกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กปปส.) และพรรคประชาธิปัตย์ที่ไม่ส่งผู้สมัครลงเลือกตั้งในครั้งนี้ เนื่องจากต้องการให้มีการปฏิรูปก่อนการเลือกตั้ง และ 21 มีนาคม 2557 ศาลรัฐธรรมนูญมีมติ 6 ต่อ 3 ให้การเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 เป็นโมฆะ และมีการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องในบริบทของความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยในช่วงระยะเวลากว่าทศวรรษก่อนหน้านี้ โดยชนวนของความขัดแย้งล่าสุด อยู่ที่เรื่องพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ซึ่งได้นำไปสู่การต่อต้านรัฐบาล เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง และการใช้ความรุนแรงทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่หลายเมืองในประเทศไทย นอกจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองแล้ว ในส่วนของรัฐบาลเอง ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอีก 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

จากโครงสร้างดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลให้การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นแตกต่างจากการเลือกตั้งที่ผ่านมาตั้งแต่หลังปี พ.ศ. 2544 โดยสิ้นเชิง เช่น การเลือกตั้งแบบบัตรใบเดียว โดยใช้การนับคะแนนแบบจัดสรรปันส่วนผสม ยังมีมาตรการใหม่ที่กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการเลือกตั้งขั้นต้น (แม้ภายหลังจะมีมาตรา 44 ออกมาสร้างความยืดหยุ่นให้กับมาตรการดังกล่าว) เงื่อนไขใหม่เกี่ยวกับการจัดตั้งพรรคการเมือง หน้าที่และสถานภาพของสมาชิกพรรคการเมือง และคณะกรรมการบริหารพรรค รวมทั้งการกำหนดโทษของพรรคการเมืองไว้สูงมาก การกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองและวิธีการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองในมาตรา 62 - 83 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง บทบาทที่เพิ่มมากขึ้นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง พร้อมกับการประกาศยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการปฏิรูปประเทศ 13 ด้าน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นกติกาหรือบทบัญญัติใหม่ที่เกิดขึ้น ที่จะส่งผลต่อโครงสร้างทางการเมือง และการเปลี่ยนแปลงของสถาบันการเมืองไทยอีกหลายสถาบัน ซึ่งยังไม่นับถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอีกหลายฉบับที่ให้บทบาทหน้าที่กับองค์กรอื่น ๆ มากขึ้น ซึ่งจะมีผลต่ออำนาจและบทบาทของผู้แทนราษฎรและรัฐบาลที่จะเกิดขึ้นภายหลังการเลือกตั้ง



ด้วยการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางอำนาจ และโครงสร้างของสถาบันการเมืองในช่วงระยะเวลา 8 ปี ที่ผ่านมา จึงเป็นที่จับตามองว่า การเลือกตั้งครั้งนี้ จะสามารถบรรเทาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลากว่าทศวรรษได้หรือไม่ และจะทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพได้หรือไม่ จะทำให้การปฏิรูปการเมืองเกิดขึ้นจริงหรือไม่ พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ประชาชนมีการเรียนรู้ทางการเมืองมากขึ้นหรือไม่ และภายใต้กรอบกติกาใหม่นี้ ผลของการเลือกตั้งยังจะยืนยันความตั้งมั่นของระบบพรรคการเมืองหรือความเข้มแข็งของพรรคการเมืองบางพรรคที่เคยก่อร่างสร้างตัวมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้หรือไม่

จังหวัดกาฬสินธุ์ซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีความสำคัญทางการเมือง เนื่องจากกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เมื่อปี 2552 เคยเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง ทั้ง 8 อำเภอ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 101 หมู่บ้าน ซึ่งยืนยันการตั้งหมู่บ้านเสื้อแดงไม่ได้ขัดขวางกระบวนการปรองดอง และเป็นเขตที่เลือกพรรคเพื่อไทย สถิติการเลือกตั้งทั่วไป 3 ครั้งย้อนหลัง เริ่มตั้งแต่วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 จังหวัดกาฬสินธุ์ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 6 คน มีการแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 6 เขตเลือกตั้ง ผลการเลือกตั้งพรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 คน ทำให้ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 ต่อมารัฐบาลที่นำโดยพรรคไทยรักไทยประสบปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและได้ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ก่อนที่ฝ่ายค้านจะยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจ โดยจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปภายใน 60 วันตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2540 ตรงกับวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 ซึ่งผลการเลือกตั้งในส่วนของจังหวัดกาฬสินธุ์ พรรคไทยรักไทยสามารถชนะการเลือกตั้งทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 คน เช่นเดิม อย่างไรก็ตามภายหลังการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินให้การเลือกตั้งในครั้งนี้เป็นโมฆะและกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2549 แต่ได้เกิดเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 นำโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขซึ่งมีพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะโค่นล้มรักษานายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งนับเป็นการก่อรัฐประหารในรอบ 15 ปี หลังจากเหตุการณ์รัฐประหารผ่านไป ประเทศไทยได้เข้าสู่เส้นทางประชาธิปไตยอีกครั้งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ พ.ศ. 2550 และมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ในจังหวัดกาฬสินธุ์ พรรคพลังประชาชนชนะการเลือกตั้งทั้งจังหวัด ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งหมด 6 คน และครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ในจังหวัดกาฬสินธุ์ พรรคเพื่อไทยสามารถชนะการเลือกตั้งได้ทั้ง 6 เขตการเลือกตั้ง จากการเลือกตั้งที่ผ่านมาแม้ว่าพรรคไทยรักไทย จะมีการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคเป็นพรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทย ก็สามารถชนะการเลือกตั้งในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ทุกเขต



เลือกตั้ง และในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการลงมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญมากกว่ารับร่างรัฐธรรมนูญ โดยไม่รับร่างเป็นคะแนนเสียงถึงร้อยละ 54.97 อย่างไรก็ดี ในปี พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมา จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นพื้นที่นำร่องในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ลงในพื้นที่ จำนวน 2 ครั้ง และได้อนุมัติงบประมาณในการพัฒนาจำนวนมาก

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่น่าศึกษาติดตามการเคลื่อนไหวทางการเมือง การจับตาของประเด็นทั้งหลายที่กล่าวมานั้น จึงควรจะได้รับการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในระดับพื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมทางการเมืองกติกาใหม่ทางการเมือง ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองการปกครองไทยในระบอบประชาธิปไตยต่อไป ซึ่งจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูง ประกอบกับการแบ่งเขตเลือกตั้งที่มีจำนวนลดลงจากเดิม 6 เขตเลือกตั้ง เหลือ 5 เขตเลือกตั้ง และปรากฏการณ์ทางการเมืองจากผลของรัฐธรรมนูญ 2560 ส่งผลต่อรูปแบบการแข่งขันทางการเมืองที่สูงขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเคลื่อนไหว และพฤติกรรมทางการเมือง ของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ บนพื้นฐานคติแบบปรากฏการณ์นิยม ที่เชื่อว่าความจริงมีหลากหลายและมีลักษณะจำเพาะ (ชาย โพธิสิตา, 2547) เนื่องจากการศึกษาพฤติกรรม การเลือกตั้งเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่เกิดขึ้นช่วงก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง และหลังการเลือกตั้งไม่มีข้อมูลบริบทพื้นฐานที่เพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งจำเป็นต้องใช้การศึกษาแบบนิรนัย การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาตามแนวทางแบบอุปนัย เพื่อสร้างข้อมูลพื้นฐานสำคัญและ ค้นหาองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ในปี 2562 ซึ่งจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างครอบคลุมตามแนวทางการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยใช้การเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ จากนั้นก็สัมภาษณ์ต่อไปเรื่อย ๆ จนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว โดยอาศัยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษา



ทั้งนี้นักวิจัยต้องเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในปรากฏการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลการศึกษาตามแนวทางการศึกษาพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งภายใต้บริบทโครงสร้างทางการเมืองที่มีความเป็นพลวัตร ที่มีลักษณะเป็น การศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถมองภาพได้หลายแง่มุม (สุภางค์ จันทวานิช, 2530) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาทั้งหมด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยการสร้างข้อสรุปทั่วไปที่มีความเชื่อมโยง จากการสังเกตเชิงประจักษ์ (สุภางค์ จันทวานิช, 2540) และใช้การตีความเข้ามาวิเคราะห์ผลการศึกษาด้วย

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษา ดังประเด็น ดังนี้

1. การเคลื่อนไหวทางการเมืองขององค์กรกลุ่มทางการเมือง

ภายหลังจาก ราชกิจจานุเบกษาได้ประกาศ “พระราชกฤษฎีกา ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2562” ในวันที่ 23 มกราคม 2562 และได้กำหนดให้สัปดาห์ที่ 4-8 ก.พ. 2562 เป็นระยะเวลาที่เปิดสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งผู้สมัคร ส.ส. เขตทุกคนของทุกพรรคจะต้องสมัครในเวลาที่กำหนด โดยการสมัครจะทราบเบอร์ของผู้สมัคร ได้ทราบเบอร์ของผู้สมัคร ส.ส. บัญชีรายชื่อของทุกพรรคและเห็นผู้เสนอตัวเป็นนายกรัฐมนตรีจากแต่ละพรรคด้วย โดยในช่วงเวลาระหว่างนี้ พรรคการเมืองต่างๆ มีเวลาทั้งสิ้น 60 วัน ในการหาเสียงถึงเวลาเย็นของวันเสาร์ที่ 23 มี.ค. 2562 และรับเลือกตั้งในวันที่ 24 มีนาคม 2562

การหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัคร ส.ส.ระบบแบ่งเขตในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ มีรูปแบบการหาเสียงทั้งรถแห่ และเดินเท้าโฆษณาหาเสียงเพื่อขอคะแนนจากชาวบ้านผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งเวทีปราศรัยหลายพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครลงแข่งขัน มีนโยบายที่คล้ายกัน แต่ที่แต่ละพรรคการเมืองต่างแสดงอุดมการณ์ทางการเมืองที่อยู่เคียงข้างชาวบ้าน การแสดงจุดเน้นเรื่องผู้สมัครเป็นคนในพื้นที่ และมาจากนักการเมืองท้องถิ่น ทำงานช่วยเหลือชาวบ้านมาโดยตลอด จึงเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และมั่นใจว่าจะเข้าไปแก้ไขปัญหามากมาย และยกระดับความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนได้ทันทีถูกนำมาใช้ในการหาเสียงอย่างมาก โดยเฉพาะการปราศรัยหาเสียง บรรยากาศการหาเสียงเป็นไปอย่างคึกคัก มีการรถหาเสียงวิ่งตามหมู่บ้าน ตามชุมชน ต่าง ๆ มีการติดป้ายหาเสียงตามจุดสำคัญๆ และจุดที่ กกต. จัดให้ การหาเสียงมีทุกรูปแบบ การหาเสียง มีการเคาะประตูบ้านในเวลาเย็น จัดเวทีปราศรัยตามศาลากลางบ้าน ในแต่ละหมู่บ้าน ในเวลากลางคืน จัดเวทีปราศรัยใหญ่ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ในแต่ละเขต มีตัวแทนระดับแกนนำพรรคมาช่วยหาเสียง และในการหาเสียงครั้งนี้ มีการเพิ่มช่องทางผ่านสื่อออนไลน์ ทั้ง Facebook line ทุกช่องทาง ที่จะสามารถเอาชนะการเลือกตั้งให้ได้ ผู้สมัครแต่ละพรรคจะใช้ทุกวิถีทาง ซึ่งผู้สมัครแต่ละพรรคการเมือง โดยเฉพาะพรรคการเมืองใหญ่ หรือขนาดกลาง หาเสียงทุกวัน ยิ่งใกล้วันเลือกตั้ง ยิ่งคึกคักมากขึ้น



“ปกติที่ผ่านมาเคาะประตูบ้าน แต่เดี๋ยวนี้กะเคาะบ่ไหว เวลามันกะบ่ให้ คือต้องขึ้นไปทุกบ้าน ไปยกมือไหว้สวัสดีขึ้นไปให้เงินได้ แจกบัตรน้อย มาเดี๋ยวนี้ไปบ่ไหวเลยเพราะพื้นที่มันกว้างคัก แต่ก่อนแม่กะได้แต่อำเภอเมือง มันลดเขตลงพื้นที่ที่กะกว้าง กะพากันเคาะบ้านแนอยู่ ทุกพรรคกะถอยๆกัน ทุกคน เพราะกะเจ้ากะบ่ไหวคือกัน พอดีมีรถสปอตมา กะมีคนมาฟ้องแนอยู่ว่าได้รอบเดียว บางคนกะบ่ได้รอบ ขึ้นบ้านนั้นบ้านนี้ขึ้น อันนี้คือเฮไปเห็นคนของเฮา เขากะมาฟ้องเฮา เฮากะได้แต่บอกเขา ว่ามีคนมาฟ้องดื้อ ให้เฮ็ดเวียกให้มันสมคำจ้างแนดื้อ” (สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. , 2562)

นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์รูปแบบการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ความเป็นว่า “เรื่องช่องทางในการหาเสียง อาจจะมีป้ายในการหาเสียงแน มีรูปแบบอื่นอีกบ่ หรือมีสื่ออื่นอีกบ่ คือที่พี่กะเจ้าว่าบ่ต้องไปเคาะประตูจั่งสิ เช่น อนาคตใหม่ทำไมถึงได้คะแนนเยอะ อาจจะเป็นโซเชียลมีเดียจั่งสิ แต่ทางเฮาคือทางไอทีแทบสิบมีเล แต่ก้เฮากะเ็นไปอบรมว่าสิเน้นทางแฟนเพจ เขากะอบรมให้อยู่ พออบรมเรียบร้อยแล้วรัฐบาลกะอาจสิเห็นว่าพวกเฮาเฮ็ดจั่งสิ รัฐบาลกะออกกฎหมายเลย ห้ามเลย เฮากะบ่รู้ว่าอันใดสิถึกลิผิด” ” (สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส., 2562)

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองขององค์กรและกลุ่มการเมืองในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แสดงออกในรูปแบบพรรคการเมืองเป็นหลัก กล่าวคือ ตลอดระยะเวลาการหาเสียงเลือกตั้ง พรรคการเมืองจะมีรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมือง อยู่ 4 รูปแบบหลัก กล่าวคือ

1) การติดป้ายหาเสียง

การติดป้ายหาเสียงในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ พบได้โดยทั่วไป พรรคการเมืองทุกเขตจะมีการติดป้ายเพื่อหาเสียง ในช่วงต้นของการหาเสียงในพื้นที่ที่พบเห็นได้ง่ายและอยู่ในเขตชุมชน โดยเนื้อหาในป้ายประกอบด้วยชื่อ ชื่อเล่น ผู้สมัครบางคนจะมีฉายาที่เป็นที่ รู้จักเบอร์พรรครวมถึงสโลแกน โดยผู้สมัครบางพรรคในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ จะมีการนำภาพที่ถ่ายร่วมกับผู้เสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีมาร่วมในป้ายหาเสียงด้วย อีกทั้งการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการติดป้ายนี้ ยังมีการทำป้ายประชาสัมพันธ์โดยการช่วยเหลือของนักการเมืองท้องถิ่น เช่น นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ได้ทำป้ายสนับสนุนผู้สมัครจากพรรคพลังประชารัฐด้วย

2) การปราศรัยหาเสียง

การเลือกตั้ง ส.ส. จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของการเลือกตั้งในภาพรวมของทั้งประเทศ ในมิติกระแสความนิยมของพรรคการเมือง และปฏิเสธไม่ได้กับการสื่อสารโดยใช้โซเชียลมีเดียที่ทำให้พรรคการเมืองเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังคงไม่ทิ้งวิธีการแบบเดิมโดยเฉพาะการเปิดเวทีหาเสียงตามชุมชนหมู่บ้าน เคาะประตูบ้าน ใช้รถแห่ ปักป้ายหาเสียงในจุดที่ กทม. กำหนด เป็นต้น การเลือกตั้งที่ผ่านมา เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ในจังหวัดกาฬสินธุ์นั้น ได้เห็นปรากฏการณ์เกิดขึ้นทุรูปแบบการปราศรัยหาเสียงในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ในระหว่าง 60 วัน ในการหาเสียงนั้น ช่วงระยะเวลาที่มีการ



ปราศรัยหาเสียงมากที่สุดคือ “ช่วงโค้งสุดท้าย” กล่าวคือ ในช่วงระยะเวลา 3 สัปดาห์สุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง การปราศรัยในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ค่อนข้างคึกคัก โดยขนาดเวทีแบ่งเป็น 2 ขนาดคือ

(1) เวทีปราศรัยกลาง คือ เวทีการปราศรัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ระดับเขตการเลือกตั้ง ซึ่งจังหวัดกาฬสินธุ์แบ่งเป็นทั้งหมด 5 เขต หรือ จังหวัด ในเวทีปราศรัยกลางนี้จะมีคามพิเศษที่การปราศรัยจะมีตัวแทนพรรคจากส่วนกลาง อาทิเช่นหัวหน้าพรรคการเมือง เลขาธิการพรรค กรรมการบริหารพรรค เป็นต้น จำนวนของผู้เข้าร่วมในการรับฟังคำปราศรัยก็จะมากขึ้นตามความสนใจของพรรคด้วย อย่างไรก็ตามการเกณฑ์ผู้เข้าร่วมมารับฟังการปราศรัยยังคงเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทั่วไป ซึ่งมาจากหวัะแนนของแต่ละพรรคการเมืองด้วย เวทีปราศรัยกลาง ในการเปิดเวทีปราศรัยของพรรคการเมืองเกิดขึ้นทุกพรรค โดยเฉพาะพรรคการเมืองขนาดใหญ่ พรรคการเมืองขนาดเล็ก ซึ่งความแตกต่างของพรรคการเมืองขนาดใหญ่มากับพรรคการเมืองขนาดเล็ก สังเกตได้จากจำนวนคนที่มารับฟังการปราศรัย เพราะพรรคการเมืองขนาดใหญ่มีสมาชิกพรรคจำนวนมาก มีเครือข่ายในพื้นที่และที่สำคัญมีงบประมาณในการจัดเวทีจำนวนมากเช่นกัน ทำให้ประชาชนที่มารับฟังมีจำนวนมาก ในการปราศรัยของทุกพรรคจะมีลักษณะคล้ายกัน กล่าวคือ หัวหน้าพรรค คณะกรรมการบริหารพรรคที่เป็นบุคคลสำคัญได้เดินทางมาร่วมปราศรัยใหญ่ด้วย เช่นเดียวกับพรรคขนาดเล็ก ก็มีหัวหน้าพรรค กรรมการบริหารพรรคลงในพื้นที่เพื่อมาปราศรัยเช่นกัน ในการปราศรัยส่วนใหญ่จะเน้นนำเสนอ นโยบายที่พรรคดำเนินการประสบความสำเร็จในอดีตมาหาเสียง และกล่าวถึงนโยบายใหม่ที่พรรคจะดำเนินการต่อไปในอนาคต ส่วนพรรคการเมืองขนาดเล็ก จะเน้นนำเสนอแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น เรื่องเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นหลัก

(2) เวทีปราศรัยเล็ก เป็นเวทีที่เกิดขึ้นจำนวนมากในระดับชุมชน โดยตัวผู้สมัครเอง ร่วมกับหวัะแนนในชุมชน จำนวนของผู้เข้าร่วมก็จะมีขนาดเล็กลงตามไปด้วยการเปิดเวทีในระดับหมู่บ้าน เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ยังใช้และจำเป็นต้องใช้ โดยผู้ที่ชนะการเลือกตั้ง หรือ ไม่ชนะการเลือกตั้ง จำเป็นต้องลงพื้นที่ในระดับหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการเลือกตั้ง โดยส่วนใหญ่จะจัดเวทีในเวลาตอนเย็นหลังจากที่ประชาชนกลับมาจากการเกษตร พื้นที่ที่ใช้ศาลากลางบ้านเป็นพื้นที่ในการปราศรัย โดยเวที ส.ส.จะใช้รถกระบะ ที่มีเสียงดัง ซึ่งง่ายต่อการเคลื่อนย้าย มาเป็นอุปกรณ์ในการปราศรัย ส่วนเก้าอี้ที่นั่งของประชาชนก็จะใช้การเช่าจากหมู่บ้านนั้น ทำให้เกิดรายได้ในหมู่บ้านด้วย

อย่างไรก็ตามข้อสังเกตประการสำคัญคือ การเคลื่อนไหวทางการเมืองของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์นั้นมีพรรคการเมืองเพียง 4-5 พรรคการเมืองต่อเขตเท่านั้นที่จัดเวทีปราศรัยกลาง และมีประมาณ 10 พรรคการเมืองที่มีการจัดการปราศรัยในเวทีปราศรัยเล็ก แสดงให้เห็นว่า การจัดเวทีปราศรัยเพื่อหาเสียงไม่ได้เป็นรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ทุกพรรคจะใช้ในกลยุทธ์การหาเสียงในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์



3) การลงพื้นที่ในรูปแบบเคาะประตูบ้าน

การลงพื้นที่ในรูปแบบเคาะประตูบ้านเป็นกลยุทธ์ที่ถูกใช้อย่างยาวนานในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากวัฒนธรรมความเป็นพี่น้องเครือญาติที่ถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนาน ส่งผลต่อพฤติกรรมที่สำคัญของประชาชนกลุ่มหนึ่งที่มีการกล่าวต่อกันว่า “ไม่ว่าขอคะแนนเสียงก็ให้คนนั้น ไม่ว่าให้เห็นหน้ากะสีให้ผู้นั้น” (สัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่เขตเลือกตั้ง 1 จังหวัดกาฬสินธุ์, 6 กุมภาพันธ์ 2562) จากคำพูดติดปากดังกล่าวนำมาซึ่งพฤติกรรมของนักการเมืองในพื้นที่ที่ต้องลงพื้นที่หาเสียงแบบเคาะถึงประตูบ้านโดย ผู้สมัครได้ทำตารางการลงพื้นที่เพื่อให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่ตนเองต้องขอคะแนนเสียงและเข้าถึงให้ได้มากที่สุด รูปแบบการเคาะประตูบ้านจึงเป็นรูปแบบที่ผู้สมัครเกือบทุกพรรคการเมืองได้นำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการหาเสียงครั้งนี้

4) การใช้รถแห่หาเสียง

การใช้รถแห่หาเสียง ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งหมดอยู่ในรูปแบบรถกระบะเพราะสะดวกไปได้ทุกที่ โดย ผู้สมัครยื่นปราศรัยบนรถกระบะพร้อมชูป้ายหาเสียง จนเป็นเอกลักษณ์ที่คุ้นตาในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

การเคลื่อนไหวทั้ง 4 รูปแบบนั้นแม้ว่าผู้ลงสมัครจากพรรคการเมืองที่ลงสมัครในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีมากกว่า 30 พรรคการเมืองในแต่ละเขตการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวที่เห็นได้ชัดเจนและเป็นไปในทิศทางที่เหมือนกัน ปรากฏชัดเจนใน 4 รูปแบบข้างต้น

2. พฤติกรรมทางการเมือง ของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์

พฤติกรรมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย การสังเกต สามารถสรุปพฤติกรรมของผู้รับสมัครเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ออกเป็น 2 รูปแบบคือ 1) พฤติกรรมแบบเปิดเผย 2) พฤติกรรมแบบลับ ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 พฤติกรรมแบบเปิดเผย

ผู้วิจัยได้ข้อมูลรูปแบบพฤติกรรมทางการเมืองแบบเปิดเผยจากการสัมภาษณ์ผู้รับการเลือกตั้งทั้งหมด โดยผู้สมัครส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า การลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องดำเนินการตามกฎหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแสดงออกอย่างเปิดเผย เป็นพฤติกรรมที่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ปรากฏชัดในคำสัมภาษณ์ของ ว่าที่ ส.ส. คนหนึ่ง กล่าวว่า “ในการหาเสียงเขาจะประกาศได้ พอไปสมัครปั๊บผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลผู้ออกไปหาเสียง เขาก็บอกข้อห้าม 1. คือถ้าไปช่วยงานประเพณี ห้ามยื่นซอง ห้ามใส่เสื้อพรรค บังคับปราศรัยหาเสียงในงานประเพณี แต่แล้วเขาให้เขาว่า เขาจะว่าเป็นกลางๆ แม้จะปฏิบัติตามกฎหมายอยู่ดอก คือบงให้หาเสียง ก็แค่ได้แต่แสดงความยินดีนำเขา ว่าการบวชมันดีจัง



สันจั้งสี่กะว่ากันไป ให้เว้าไปจั้งสี่จั้งได้ ถ้าเว้าว่า เบอร์ 12 เด้อ อันนี้เว้าบได้ แต่พรรคพลังประชารัฐว่าตลอดเลย บได้ร้อง ชี้ค่านร้อง แม่เป็น 5-6 สมัย บเคยร้องจักเทีย ถ้าเขาปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบที่เขาตั้งไว้ รวมถึง เขาจะไปชี้แจงได้ เขากะบอกให้ระวัง การที่เขาไปเดิน กะสิมีคนที่เห็นหัวคะแนนที่เขาอีกเขา ขึ้นไปเคาะประตูบ้านช่วยเขาจั้งสิ จั้งแม่ออกในเขตชุมชนจั้งสิ เขากะไป ไปช่วย 9 คน 10 คน เขากะต้องเขียนรายงานส่ง กกต. ซึ่งทุกถ้อยจะบได้เขียน เขียนว่า ผู้ช่วยสนับสนุนโดยไม่รับค่าจ้าง กะเอาคนละ 200 ใผสิไปอย่างให้เขาฟรีเนาะ แต่ดีที่ชาวบ้านเคารพกฎหมายนะ เพราะมันผิดกฎหมาย คนที่มาเขากะจริงใจกับเขา บได้หวังหยั่งนาเนาะ” (สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส., 2562)

ซึ่งจากคำให้สัมภาษณ์ได้สอดคล้องกับการทำให้ข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ที่แสดงว่า การเลือกตั้งในปี 2562 พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้ง 5 เขตเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ผู้รับเลือกตั้งทุกพรรคการเมืองเคารพกฎหมายและกติกาทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถึงพฤติกรรมของผู้รับสมัครส่วนใหญ่มีทิศทางไปในทิศทางเดียวกันคือ ทุกคนปฏิบัติตามกฎหมายการเลือกตั้งทั้งหมด

2.2 พฤติกรรมแบบลับ

นอกเหนือจากการพฤติกรรมของผู้รับสมัครเลือกตั้งที่มีพฤติกรรมแสดงออกตามกฎหมายที่เป็นไปในทิศทางที่เปิดเผยนั้น พฤติกรรมอีกหนึ่งอย่าง que แสดงให้เห็นว่า ในการเลือกตั้ง 2562 พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์มีการเปิดเผยจากประชาชนว่ามีการซื้อสิทธิ์ขายเสียงกันในพื้นที่ รวมถึงการใช้หัวคะแนนในการแจกเงินกับประชาชนเกิดขึ้นด้วย (สัมภาษณ์ประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 และ เขต 5 จังหวัดกาฬสินธุ์, 2562) ผู้รับสมัครเลือกตั้งยังมีพฤติกรรมในการใส่ร้ายป้ายสี การพุดกระทบฝ่ายตรงข้าม ดังคำให้สัมภาษณ์ของว่าที่ผู้สมัคร ส.ส.ท่านหนึ่ง ความว่า “สำหรับนักการเมืองแล้ว มันเฮ็ดได้ทุกอย่างครับ บางคนกะเฮ็ดด่าจะของให้เขาโอโตนกะมี แต่ก่อนแะงมีการเอาโลงศพมาแะใส่รถหาเสียงและเปิดทอริกันแะงพุน มันเกินไปครับ บางครั้งนักการเมืองไม่น่ารักเลย มักด่ากันกะมีข้อร้องเรียนหลาย ๆ มา เด็กน้อยทุกมือนิบค้อยมีความอดทน กะบรู๊ว่าต่อไปเขาสิอยู่กันแบบได้ ชีวิตการครองเรือนสิเป็นแบบได้ สส. กะเอาแต่ครุมาทั้งเม็ด ทุกวันนี้การที่จะเป็นนักการเมืองควรเอาเด็กน้อยมานั่งฟังปราศรัย” (สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส., 2562)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้รับสมัครยังมีพฤติกรรมในทางลับหลายอย่างที่ไม่เปิดเผยข้อมูลที่แท้จริงในแง่ของ การซื้อสิทธิ์ขายเสียง การจ้างหัวคะแนนเมื่อมีการสอบถามถึงข้อมูลพฤติกรรมดังกล่าว จะเป็นในลักษณะคำตอบที่ไม่สามารถตอบได้ หรือตอบว่าไม่รู้ และการเงิบในที่สุด อย่างไรก็ตามขัดแย้งกับคำให้สัมภาษณ์ของประชาชนที่บอกว่าตนเองได้รับเงินจำนวน 500 บาท ต่อ 1 เบอร์ และเป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชน 1 คนจะได้รับเงินจากหัวคะแนนไม่เกิน 1 -2 เบอร์เท่านั้น เนื่องจากหัวคะแนนจะเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่จะสามารถคาดเดาได้ว่าใครจะลงคะแนนให้กับผู้สมัครรายนั้นหรือไม่



สรุปและอภิปรายผล

สรุปและอภิปรายผล ดังนี้

1. การเคลื่อนไหวทางการเมืองขององค์กรกลุ่มทางการเมือง

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในการหาเสียงในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย การติดป้ายหาเสียง การปราศรัยหาเสียงทั้งเวทีปราศรัยกลาง, เวทีปราศรัยเล็กเป็นวิธีการที่สามารถสื่อสารกับประชาชนได้ในคราวละจำนวนมาก แต่จะมีข้อเสียที่การจัดเวทีปราศรัยแต่ละครั้งจะมีค่าใช้จ่ายสูง เพราะค่าใช้จ่ายเริ่มตั้งแต่ ก่อนเริ่มการปราศรัยจนหลังจบการปราศรัย การปราศรัยจะช่วยให้ผู้เลือกตั้งรู้สึกใกล้ชิดกับผู้สมัครได้มากขึ้น ทำให้ผู้สมัครสามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังตัดสินใจลงคะแนนให้แก่ตนได้ รวมถึงหัวหน้าพรรคการเมืองที่มาร่วมปราศรัยหาเสียงจะยังทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความจริงใจที่มีต่อประชาชนและส่งผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงด้วยการลงพื้นที่พบปะประชาชน การลงพื้นที่ในรูปแบบเคาะประตูบ้านเป็นกลยุทธ์ที่ถูกใช้อย่างยาวนานในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากวัฒนธรรมความเป็นพี่น้องเครือญาติที่ถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนาน การใช้รถแห่ประชาสัมพันธ์ การใช้รถแห่หาเสียง ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งหมดอยู่ในรูปแบบรถกระบะเพราะสะดวกไปได้ทุกที่ โดยผู้สมัครยื่นปราศรัยบนรถกระบะพร้อมชูป้ายหาเสียง จนเป็นเอกลักษณ์ที่คุ้นตาในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ การใช้สื่อช่องทางออนไลน์ในการหาเสียง เมื่อเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าจึงทำให้มีการนำเทคโนโลยี โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ Facebook Twitter YouTube มาประยุกต์ใช้ในการหาเสียงหรือกิจกรรมทางการเมือง ช่องทางเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะทำให้การติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็วเท่านั้น แต่ยังถูกฝ่ายการเมืองนำมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมาย จนอาจเรียกได้ว่า “การเคาะประตูบ้านผ่านสื่อออนไลน์” โดยผ่านฐานข้อมูลส่วนตัว เช่น อีเมล, SMS หรือ Social Media ระบบห้วคะแนน คือ คนที่จะมาช่วยหาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยใช้กลอุบายหรือให้เงินกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยสิ่งที่ห้วคะแนนจะได้คือเงินค่าจ้างหรือการยกยอกเอาเงินบางส่วนที่ได้รับจัดสรรมาให้แจกไว้เป็นของตนเองบางส่วน โดยระบบห้วคะแนนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ และการใช้สื่อสาธารณะ ได้แก่ แผ่นพับ บัตรอย่าเบอร์ ป้ายคัดเอาต์ ป้ายโฆษณา แบนเนอร์ ไลน์ เพลงโฆษณาหาเสียง อย่างไรก็ตามตั้งข้อสังเกตว่าในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ในการเลือกตั้ง 2562 ไม่เป็นที่นิยมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งผ่านสถานีวิทยุและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งผ่านโทรทัศน์ ดาวเทียมและเคเบิลทีวีท้องถิ่นและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งผ่านหนังสือพิมพ์ ด้วยเหตุผลสำคัญคือ ช่องทางเหล่านี้ไม่เป็นที่นิยมในกลุ่มประชาชนนั่นเอง



2. พฤติกรรมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์

พฤติกรรมการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย การสังเกต สามารถสรุปพฤติกรรมของผู้รับสมัครเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ออกเป็น 2 รูปแบบคือ 1) พฤติกรรมแบบเปิดเผย 2) พฤติกรรมแบบลับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลตามประเด็นที่ค้นพบในงานวิจัย ดังต่อไปนี้

1) ชัยชนะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี 2562 ของพรรคเพื่อไทย เนื่องจากมีความผูกพันและได้รับความนิยมสูงสุดในทุกเขตการเลือกตั้งและพรรคการเมืองมีผลต่อการตัดสินใจ

จากการศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ในปี 2562 พบว่า เขตการเลือกตั้งทั้ง 5 เขตเป็นพื้นที่ของ ผู้รับสมัครเลือกตั้งจากพรรคเพื่อไทย ไม่แตกต่างไปจากการให้ข้อมูลของผู้สมัคร ส.ส. ที่ได้กล่าวว่าคนกาฬสินธุ์ยังศรัทธาในพรรคเพื่อไทย ซึ่งปรากฏจากผลคะแนนที่ในบางเขตมีคะแนนห่างจากพรรคที่ได้อันดับ 2 จำนวนมาก โดยเฉพาะคะแนนในเขตที่ 4 และเขตที่ 5 โดยเฉพาะในเขตที่ 5 เป็นการต่อสู้กันระหว่างพรรคเพื่อไทยกับพรรคพลังประชารัฐ ที่มี อดีต ส.ส. พรรคเพื่อไทย ที่ย้ายไปสังกัดพรรคพลังประชารัฐทำให้คอการเมืองวิเคราะห์ผลคะแนนที่จะออกมาไม่ถูก แต่เมื่อผลคะแนนออกมาความศรัทธาต่อพรรคเพื่อไทยยังไม่จางหาย มีคะแนนชนะพรรคพลังประชารัฐ กว่า 2 หมื่นคะแนน ซึ่งจากผลคะแนนที่ออกมายังสะท้อนผลจากการย้ายพรรค ส่งผลต่อคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างมาก สอดคล้องกับการศึกษาของสิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ และคณะ (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่องการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 : ศึกษาบทบาทพรรคการเมืองและพฤติกรรมและการตัดสินใจของประชาชน ในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ที่ได้สนับสนุนว่าคุณสมบัติของพรรคการเมือง นโยบายพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังพบว่าคุณสมบัติที่ประชาชนใช้ในการตัดสินใจเลือกคือ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง อาทิ การแสดงความซื่อสัตย์สุจริตและในส่วนของคุณสมบัติของพรรคการเมือง อาทิ การคัดเลือกผู้สมัครที่ขึ้นชื่อนโยบายที่จูงใจ นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าการแสดง



ความจงรักภักดีต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์เป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญมากที่สุดของพรรคการเมือง คุณสมบัติของพรรค การเมืองรองลงมาที่ประชาชนให้ความสำคัญเป็นอันดับสอง คือ ความมีประสบการณ์และผลงานในการบริหารประเทศและการนำเสนอนโยบายที่จูงใจที่ในอดีตเคยมีความสำคัญกลับถูกลดทอนลง

การศึกษาพฤติกรรมเลือกตั้ง 2562 จึงแสดงให้เห็นว่าชัยชนะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี 2562 พรรคเพื่อไทยมีความผูกพันและได้รับความนิยมสูงสุดในทุกเขตการเลือกตั้ง และพรรคการเมืองมีผลต่อการตัดสินใจกับประชาชนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

2) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เป็นตัวตัดสินต่อการแพ้ชนะ

การหาเสียงและกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้รูปแบบที่เรียกได้ว่าเป็นแบบแผนเดียวกันที่ถูกสอนในกลุ่มนักการเมืองซึ่งความเข้มข้นมากน้อยและจุดเน้นจะแตกต่างกันไปตามนโยบายของพรรค แนวทางของพรรค รวมถึงความเชี่ยวชาญและความถนัด ทำให้ผู้สมัครในทุกเขตการเลือกตั้งจากทุกพรรคการเมืองใช้วิธีการรูปแบบเดียวกัน คือ การติดป้ายหาเสียง การปราศรัยหาเสียงทั้งเวทีเล็กใหญ่เป็นวิธีการที่สามารถสื่อสารกับประชาชนได้ในคราวละจำนวนมาก การลงพื้นที่พบปะประชาชน การลงพื้นที่ในรูปแบบเคาะประตูบ้านเป็นกลยุทธ์ที่ถูกใช้อย่างยาวนานในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากวัฒนธรรมความเป็นพี่น้องเครือญาติที่ถูกปลูกฝังมาอย่างยาวนานการใช้รถแห่ประชาสัมพันธ์ การใช้รถแห่หาเสียงในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งหมดอยู่ในรูปแบบรถกระบะเพราะสะดวกไปได้ทุกที่ โดยผู้สมัครยื่นปราศรัยบนรถกระบะพร้อมชูป้ายหาเสียงจนเป็นเอกลักษณ์ที่คุ้นตาในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ การใช้สื่อช่องทางออนไลน์ในการหาเสียงเมื่อเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าจึงทำให้มีการนำเทคโนโลยี โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้ในการหาเสียงหรือกิจกรรมทางการเมือง ช่องทางเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะทำให้การติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างสะดวกรวดเร็วเท่านั้น แต่ยังถูกฝ่ายการเมืองนำมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยผ่านฐานข้อมูลส่วนตัว รวมไปถึงการใช้ระบบหวัคะแนนและการใช้สื่อสาธารณะ จากกลยุทธ์ทั้งหมดเป็นกลยุทธ์ที่ได้มีการศึกษาในงานวิจัยที่หลากหลายจากการถอดบทเรียนจากผู้ชนะการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามกลยุทธ์ที่ผู้สมัครเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ใช้นั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ พิศาล พันธุ์เสนีย์ (2552) ที่กล่าวว่า กลยุทธ์หาเสียงที่สำคัญประกอบด้วย 1.กลยุทธ์การใช้ป้ายหาเสียง 2. กลยุทธ์การสื่อสารด้วยคำขวัญ 3.กลยุทธ์นโยบายหาเสียง 4.กลยุทธ์การใช้หวัคะแนน 5.กลยุทธ์เดินหาเสียงแสดงตน 6.กลยุทธ์การปราศรัย 7.กลยุทธ์การไต่เวที 8.กลยุทธ์การอยู่ร่วมกับประชาชน 9.กลยุทธ์การใช้สติ๊กเกอร์หาเสียง 10. กลยุทธ์รถโฆษณาประกอบเพลงหาเสียง 11.กลยุทธ์เสื้อแดงเพื่อไทย 12.กลยุทธ์ชื่อเสียงวงศ์ตระกูล และสอดคล้องกับการศึกษาของกาญจนา แสนศา (2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมการหาเสียงเลือกตั้งของผู้ชนะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2550 : กรณีศึกษาผู้ชนะการเลือกตั้งในจังหวัด



เลย ผลการวิจัยพบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ชนะการเลือกตั้ง มีกลวิธีการรณรงค์หาเสียง เลือกตั้ง ดังนี้

1. การหาเสียงแบบเป็นทางการ ได้แก่ การโฆษณาหาเสียงด้วยการติดป้ายโฆษณา โปสเตอร์ แจกจ่ายแผ่นพับ ใบปลิว แนะนำตัวเอง โดยการเน้นชื่อ หมายเลข ผลงานของตนเองและ เครือญาติที่เคยเป็น ส.ส. มาก่อน นำเสนอนโยบายพรรค สร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับตนเอง ใช้รถแห่หาเสียงทุกวันก่อนการเลือกตั้ง 1 เดือน จัดเวทีปราศรัยหาเสียงครอบคลุมพื้นที่เลือกตั้ง เน้นผลงานเดิมของตนเองและเครือญาติ นำเสนอนโยบายพรรคที่เคยประสบความสำเร็จใช้วิธีเคาะประตู บ้านเพื่อพบปะประชาชนให้ครบทุกหลังคาเรือน ประชาสัมพันธ์นโยบายผ่านวิทยุท้องถิ่น และ 2. กลวิธีการหาเสียงแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การให้บริการช่วยเหลือ อุปถัมภ์ การอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนก่อนการประกาศให้มีการเลือกตั้ง มีการจัดระบบเครือข่ายห้วคະແນน ในพื้นที่และห้วคະແນนในพื้นที่ใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อตัดคะแนนฝ่ายตรงข้ามรวมทั้งการใช้กลวิธีการด้านการเงิน

จากข้อมูลการศึกษานี้จึงแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เหมือนกัน ไม่เป็นตัวตัดสินต่อการแพ้ชนะในการเลือกตั้ง 2562

3) เงินไม่ใช่ปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการศึกษาประชาชนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์พบว่าประชาชนแบ่งออกเป็น 4 ดัปล่าวคือ

1. **ประชาชนระดับบน** เป็นกลุ่มประชาชนที่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการเมืองมีการศึกษาข้อมูลรอบด้านเพื่อประกอบการตัดสินใจ รวมถึงกลุ่มที่มีความชอบส่วนตัวกับพรรคการเมือง หรือผู้สมัคร การขึ้นำโดยกลุ่มคนหรือกลยุทธ์การหาเสียงจะไม่มีผลต่อการตัดสินใจมากนัก
2. **ประชาชนระดับกลาง** เป็นประชาชนที่ชอบที่ความเป็นปัจเจกของผู้สมัครในพื้นที่ ด้วยบุคลิกภาพลักษณะ การทำงานคลุกคลีกับประชาชน ความชอบนโยบายและการทำงานของผู้สมัครในพื้นที่ทำให้ประชาชนตัดสินใจเลือก
3. **ประชาชนที่ตัดสินใจเพราะนโยบาย** คือกลุ่มประชาชนที่ไม่สนใจตัวผู้สมัครในพื้นที่ แต่ตัดสินใจเลือกที่พรรคการเมือง นโยบายของพรรค ทิศทางของพรรคที่สังกัด และหัวหน้าพรรคการเมือง
4. **ประชาชนที่ปัจจัยเรื่องเงินเป็นใหญ่** หมายถึง กลุ่มประชาชนที่ยังเห็นว่าเงินยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะตัดสินใจเลือก ด้วยวัฒนธรรมที่แสดงถึงน้ำใจผู้สมัครว่า มีน้ำใจกับตนหรือไม่ อย่างไรก็ตาม การใช้เงินเพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถทำให้ผู้สมัครหลายคนชนะการเลือกตั้งด้วย เพราะปัจจัยสำคัญของการชนะการเลือกตั้งยังคงถูกเชื่อมโยงกับตัวผู้สมัครด้วย แต่อย่างไรก็ตามประชาชนกลุ่มนี้ยังกล่าวว่า เงินเป็นเพียงปัจจัยเสริม เงินไม่ใช่ปัจจัยหลักต่อการลงคะแนนเสียงแต่ต้องมีประกอบกันเพื่อแสดงถึงน้ำใจ ผลการศึกษานี้ได้สอดคล้องกับการศึกษาของสิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์และคณะ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 : ศึกษาบทบาทพรรคการเมืองและพฤติกรรมและการตัดสินใจของประชาชนในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ที่ได้สนับสนุนว่า



การศึกษาทัศนคติและความเข้าใจต่อการซื้อเสียง การรับผลประโยชน์ตอบแทนเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลให้พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนมีความแตกต่างจากในอดีต พบว่าทัศนคติของประชาชนกับการซื้อสิทธิขายเสียงมีข้อสังเกต คือ พื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่ง เป็นพื้นที่ที่เคยถูกพูดถึงกันว่าเป็นพื้นที่ที่มีการซื้อสิทธิขายเสียงกันอย่างกว้างขวาง แต่ผลการวิจัยพบว่า ในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เคยเป็นพื้นที่ถูกพิจารณาที่มีการซื้อสิทธิขายเสียงกันอย่างกว้างขวางกลับมีสัดส่วนของประชาชนที่ ตอบว่าไม่จำเป็นต้องเลือกมากกว่าประชาชนในภาคกลางและภาคใต้ที่มีถูกพิจารณาว่าเป็น พื้นที่ที่มีการซื้อเสียงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจน้อยกว่า และผลการวิจัยอีกประการที่พิจารณาจาก ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทหลายพื้นที่จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตชนบทที่อาศัยอยู่ในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วน ตอบว่า "ไม่จำเป็นต้องเลือก" สูงกว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง

การศึกษานี้จึงแสดงให้เห็นชัดเจนว่าเงินเป็นเพียงองค์ประกอบที่ต้องมีคู่กับปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ พรรคการเมืองที่สังกัด คุณสมบัติของผู้สมัคร ซื้อเสียง ผลงานในอดีต และมีปัจจัยเรื่องเงินมาประกอบเพื่อแสดงน้ำใจกับประชาชนเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งรวมถึงกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองระดับท้องถิ่นที่กำลังจะมีการเลือกตั้งเพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมและกลยุทธ์ที่เกิดขึ้นเพื่อหาความเชื่อมโยงกับการเลือกตั้งระบบประเทศจะทำให้ผลการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเลือกตั้งมีความชัดเจนและครอบคลุมทุกมิติมากขึ้น

2. ควรศึกษาถึงปัจจัยความผูกพันระหว่างพรรคเพื่อไทยและผู้สมัครในเขตต่าง ๆ กับประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้เกิดข้อมูลเชิงลึกในประเด็นดังกล่าว

3. ควรมีการศึกษาโดยใช้ แนวคิดเรื่องการตลาดทางการเมือง (Political Marketing) เพื่อศึกษาความสนใจเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง การนำเสนอนโยบายและ ภาพลักษณ์ของผู้สมัครในปัจจุบันเปรียบเสมือนการแข่งขันการขายสินค้าทางการเมืองของตนเอง ซึ่งจะทำให้พบข้อมูลที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ในการช่วงชิงคะแนนเสียงและพบกลยุทธ์ใหม่ๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการเลือกตั้งในจังหวัด

1. ผู้สมัครยังให้ความสำคัญกับการหาเสียงผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือ โซเชียลมีเดียไม่มากพอเมื่อเทียบกับจำผู้ที่ใช้อินเตอร์เน็ต เนื่องจากผู้สมัครส่วนหนึ่งอายุมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่กำลังให้ความสำคัญกับการเมือง เมื่อการสื่อสารทางอินเตอร์เน็ตไม่สามารถ เข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ทำให้การรับรู้ข้อมูลของผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงยังเข้าไม่ถึงกลุ่มคนกลุ่มนี้ ดังนั้นสื่ออินเตอร์เน็ต



และสังคมออนไลน์จะมีความสำคัญเพิ่มมากยิ่งขึ้นในอนาคต ซึ่งหากผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถใช้สื่ออินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าสนใจ ทำให้มีโอกาสที่จะได้ คะแนนเสียงจากคนกลุ่มนี้จนนำไปสู่ชัยชนะการเลือกตั้งได้

2. ควรปรับกลยุทธ์การหาเสียงรูปแบบใหม่ที่สามารถสร้างเอกลักษณ์ ให้เป็นที่น่าสนใจ และแตกต่างยังไม่เคยเกิดขึ้นในจังหวัดกาฬสินธุ์มาก่อน ที่ผ่านมายังคงเป็นการหาเสียงรูปแบบเดิม ๆ ทำให้กลุ่มคนที่เบื่อหน่ายการเมืองและกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ไม่สนใจการเมือง หันหลังให้กับการเลือกตั้ง และไม่ยอมไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

บรรณานุกรม

- กาญจนา แสนศาลา. (2552). กลวิธีหาเสียงเลือกตั้งของผู้ชนะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2550: ศึกษากรณีผู้ชนะการเลือกตั้งในจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2547). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิศาล พันธุ์เสนีย์. (2552). กลยุทธ์ในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ในการเลือกตั้งวันที่ 4 ตุลาคม 2552. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ และคณะ. (2554). การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 : ศึกษาบทบาทพรรคการเมือง และพฤติกรรมและการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง. รายงานฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ จันทวานิช. (2530). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. โครงการตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ จันทวานิช. (2540). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.